

Inspiratieboek duurzame inrichting openbare ruimte binnen het werklandschap van de toekomst voor ondernemers

Introductie

Hoe ziet een toekomstbestendige openbare ruimte eruit?

In deze beknopte inspiratiegids geven we ondernemers en ontwikkelaars een praktisch overzicht van de kansen binnen de inrichting van de openbare ruimte. Deze samenvatting is gebaseerd op een uitgebreidere variant die is opgesteld in samenwerking met de gemeente Haarlemmermeer en SADC.

Aan de hand van zes thema's uit het [Convenant Toekomstbestendig Bouwen](#) - duurzame energie, circulariteit, duurzame mobiliteit, klimaatadaptiviteit, natuur inclusiviteit, en gezonde leefomgeving - laten we zien wat er nú al mogelijk is.

Op de overzichtspagina presenteren we per thema ontwerpprincipes, aangevuld met een reeks maatregelen. Sommige maatregelen zijn zogenoemde 'no regrets': ze zijn bewezen effectief en kunnen vrijwel standaard worden toegepast. Andere zijn meer innovatief of experimenteel, en vallen onder de categorie 'nice to have'. Op de voorbeeldpagina's laten we zien hoe beide typen maatregelen er in de praktijk uitzien en hoe je ze concreet kunt toepassen.

Disclaimer: Dit boekwerk is uitsluitend bedoeld voor inspirerende doeleinden, zo ook de inspiraties in openbaar gebied. Aan alle inspiratievoorstellen en andere -suggesties in dit boekwerk met betrekking tot openbaar gebied (zoals bijvoorbeeld straten, singels, plantsoenen, parken, avenues/lanen, linten, stegen, etc.) kunnen geen enkele rechten worden ontleend. In dit boekwerk draagt Gemeente Haarlemmermeer als beheerder, bevoegd gezag en/of eigenaar van openbaar gebied geen enkele verantwoordelijkheid.

Eventuele gedachten dan wel andere voorstellen voor openbaar gebied dienen ter goedkeuring aan gemeente Haarlemmermeer te worden voorgelegd. De goedkeuring verloopt volgens de vastgestelde procedures, inclusief bijbehorende termijnen en verschuldigde lasten voor deze gemeentelijke inzet. Deze uitgave is tot stand gekomen dankzij financiële ondersteuning en de inzet van medewerkers vanuit de gemeente Haarlemmermeer.

Thema's Toekomstbestendig Bouwen

Duurzame energie

Circulariteit

Duurzame mobiliteit

Klimaatadaptiviteit

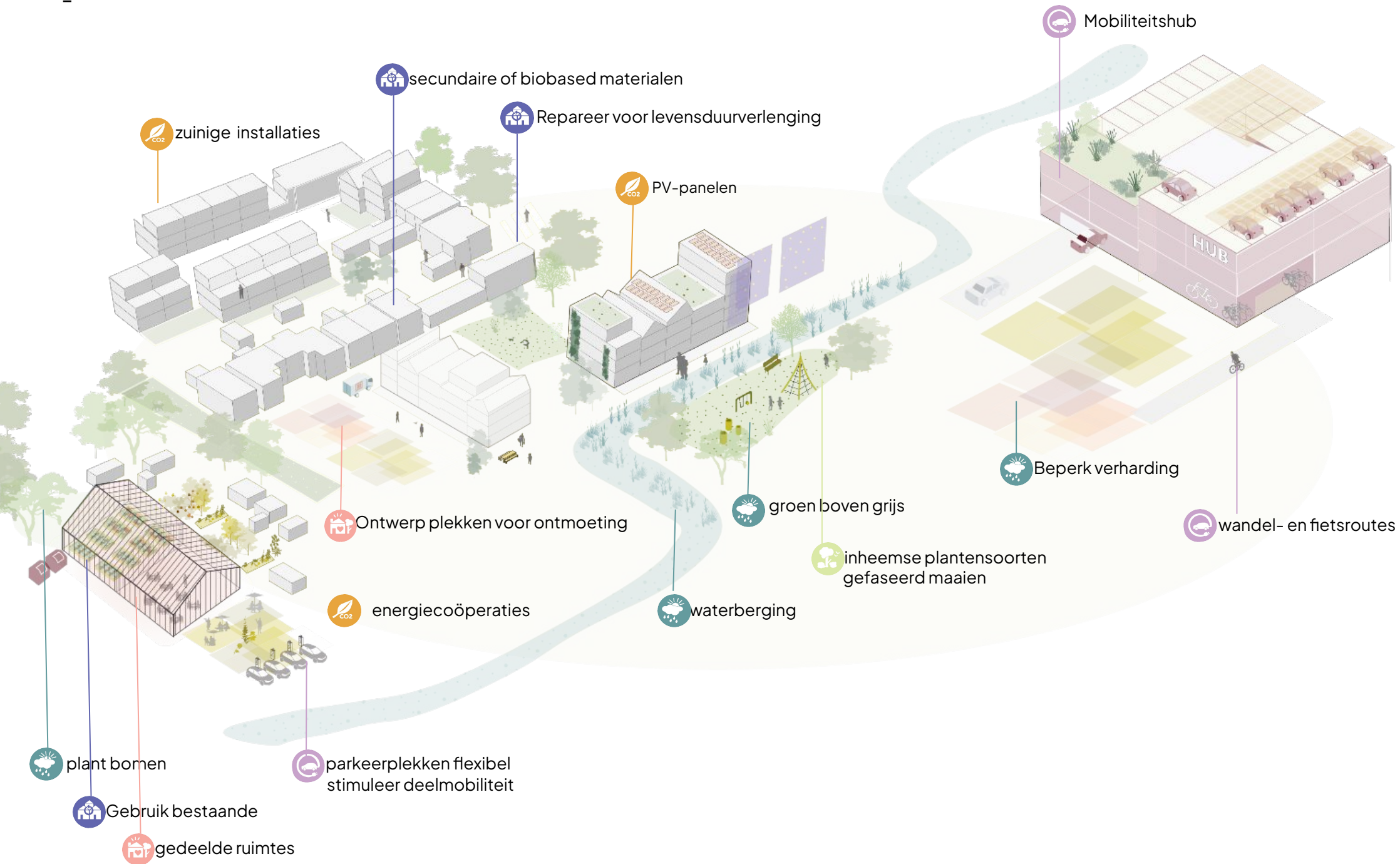

Natuur inclusiviteit

Gezonde leefomgeving

Sleutels voor het creëren van werklandschap van de toekomst met focus op inrichting van de openbare ruimte

Managementsamenvatting

Sleutels voor het creëren van werklandschap van de toekomst met focus op inrichting van de openbare ruimte

Duurzame Energie

- Gebruik recyclebare of non-virgin **PV**-panelen in combinatie met groene daken voor meer rendement.
- Kies slim voor zuinige **installaties** die eenvoudig te repareren zijn en weinig energie verbruiken.
- Isoleer met **biobased materialen** voor een lagere CO₂-footprint en minder uitstoot tijdens gebruik.
- Stimuleer op bedrijventerreinen de oprichting van **energiecoöperaties** voor collectieve opwek en gebruik.

Circulariteit

- Gebruik bestaande (materialen) als uitgangspunt.
- Als tóch gaat bouwen: dan met secundaire of biobased materialen en ontwerp compact.
- Benut **tijdelijke invullingen** waar mogelijk.
- Repareer voor levensduurverlenging, oogst pas daarna; slopen is de laatste stap.
- Elke parkeerplek die niet gebruikt wordt inzetten als **materialendepot**.

Duurzame Mobiliteit

- Richt **parkeerplekken** flexibel en tijdelijk in.
- Stimuleer deelmobiliteit met car sharing-oplossingen.
- Maak ruimte voor aantrekkelijke **wandel- en fietsroutes**.
- Maak ruimte voor groen en ontmoeting.
- **Mobiliteitshub**, STOMP principe.

Klimaatadaptatie

- Kies voor **groen** boven grijs en vervang zoveel mogelijk tegels.
- Plant **bomen** op strategische plekken voor schaduw en verkoeling.
- Creëer ruimte voor **waterberging** met wadi's en een zachte ondergrond.
- Beperk **verharding** om regenwater beter te laten infiltreren.
- **Water en bodem sturend!**
- **Bewustwording: ecologisch beheer is niet strak.**

Natuurinclusiviteit

- Leg zoveel mogelijk groen aan met inheemse **plantensoorten**.
- Onderhoud groen slim en diervriendelijk, bijvoorbeeld door gefaseerd **maaien**.
- Ontwerp vanuit de behoeften van lokale dieren en insecten.
- **Verbind groene zones** om biodiversiteit te versterken.
- **Groen moet in de volle grond.**
- **"Infranatuur"**

Gezonde leefomgeving

- Zorg voor functiemenging met groene, **gedeelde ruimtes**.
- Stimuleer beweging met wandelroutes en **sportvoorzieningen**.
- Ontwerp plekken die **ontmoeting** en ontspanning mogelijk maken.

Sleutels organisatorisch/procesmatig:

- *Zet in op brede programmering.*
- *Stimuleer platforms voor delen: ruimte, auto, apparatuur, voorzieningen, stroom, water, reststoffen.*
- *Stimulering tot uitwisseling tussen bedrijven (bijv. afval) en deel voorzieningen.*
- *Denk opnieuw over ecologisch beheer: $p * q > \text{Vieze schoenen zijn oké} > \text{daardoor paden anders onderhouden}$.*

Duurzame Energie | Overzicht

Nederland strijdt om in [2050 klimaatneutraal](#) leefbaar, en toekomstbestendig zijn. De overgang naar duurzame energie is essentieel om klimaatverandering te beperken.

Waar fossiele energie onzichtbaar uit de grond kwam, zijn oplossingen als zonnepanelen en warmtepompen juist veel zichtbaarder. Daarom moeten ze ook bijdragen aan de leefbaarheid en natuurinclusiviteit van de buurt.

Ontwerpprincipes

Multifunctionaliteit

Combineer energieopwekking met andere functies om ruimte efficiënt te benutten.

Modulariteit en schaalbaarheid

Ontwerp systemen die eenvoudig uitbreidbaar zijn aan veranderende behoeften.

Natuurinclusieve energieopwekking

Verbind duurzame energievoorzieningen met biodiversiteit en vergroening.

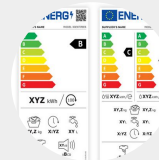

Integratie met de omgeving

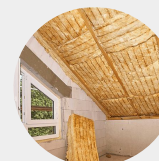
Maak duurzame energieopwekking zowel esthetisch als functioneel.

Voorbeelden

No regrets

Zuinige apparatuur en slimme systemen

Zeer hoge isolatie- en luchtdichtheid

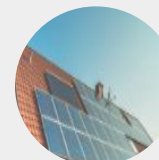

Warmtepomp (licht, bodem, water)

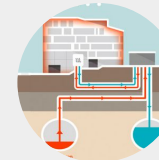
Nice to have

Energiecoöperatie

PV-panelen

Warmte-koude opslag (WKO)

Buurtbatterij/energieplein

Duurzame Energie | Voorbeelden

PV-panels

Om klimaatverandering tegen te gaan is het opwekken van energie uit hernieuwbare bronnen zoals zonlicht essentieel. Om ruimte op het land te besparen is het verstandig om zonnepanelen op daken, ramen, en gevels te plaatsen.

Zonnepanelen op een dak moeten geplaatst worden in een oost-west positie om optimaal van de zon gebruik te maken.

Zonnepanelen op gevels en ramen zijn gebaseerd op nieuwere technologie waardoor ze flexibeler zijn in vorm en kleur.

Koppelkans

Zonnepanelen werken het efficiëntst tot ongeveer 25 ° C. Met een groen dak rondom de zonnepanelen heb je minder last van rendementsverlies, omdat het groene dak de omgevingstemperatuur omlaag brengt.

Aanrader: [zonnepanelen en een groene dak](#), Bouw en Installatiehub

Buurtbatterij/ energieplein

De energievraag in Noord-Holland blijft hoog. Een manier om de druk op het net te verminderen is collectief energieverbruik. Bedrijven krijgen standaard een 0 uur en maken als collectief afspraken over hoe de energie verbruikt wordt. In het geval van hoge nood kunnen bedrijven gebruik maken van het energieplein. Schiphol Trade Park heeft als voorbeeld de [eerste werkende energy hub in Nederland](#) ontwikkeld.

[Met zijn allen aan de buurtbatterij](#) - De Volkskrant

Koppelkans

Buurtbatterijen kunnen een belangrijk onderdeel zijn van een mobiliteitshub. De buurtbatterij kan gebruikt worden als energiebron voor elektrische vervoersmiddelen zoals deelauto's en deel scooters.

Aanbevelingen

- Gebruik recyclebare of non-virgin PV-panelen in combinatie met groene daken voor meer rendement.
- Kies slim voor zuinige installaties die eenvoudig te repareren zijn en weinig energie verbruiken.
- Isoleer met biobased materialen voor een lagere CO₂-footprint en minder uitstoot tijdens gebruik.
- Stimuleer op bedrijventerreinen de oprichting van energiecoöperaties voor collectieve opwek en gebruik.

Zonnepanelen op gevels, Ideeënboek SADC

[Zonnepanelen op gevels](#), Duurzame Energie Merenwijk

Circulariteit | Overzicht

Circulariteit in gebiedsontwikkeling in Nederland richt zich sterk op het hergebruik van materialen en de inzet van biobased grondstoffen. Gebouwen worden bij sloop zorgvuldig ontmanteld, zodat materialen opnieuw gebruikt kunnen worden. Ook worden flexibele en remontabele constructies toegepast, zodat onderdelen in de toekomst eenvoudig herbruikbaar blijven. Dit alles draagt bij aan de nationale ambitie om in [2050 volledig circulair](#) te zijn.

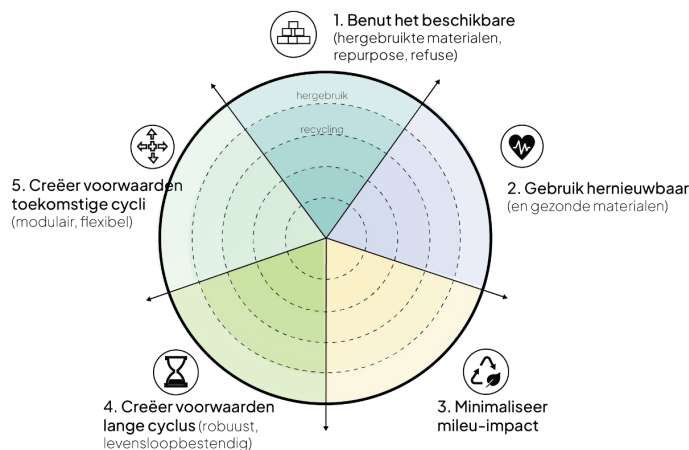
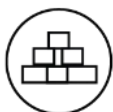

Diagram Circulaire principes, C-creators gebaseerd op W/E adviseurs

Ontwerpprincipes

Benut het beschikbare: hergebruik als uitgangspunt

Beschouw bestaande materialen als belangrijke grondstofbronnen.

Gebruik hernieuwbare of biobased materialen

Kies materialen uit hernieuwbare bronnen die gemakkelijk kunnen worden teruggebracht in biologische kringlopen.

Minimaliseer milieu-impact

Denk aan slimme manieren van materialen inzetten

Verleng levensduur (creëer voorwaarden lange cyclus)

Ontwerp voor onderhoudbaarheid en vervangbaarheid.

Losmaakbaar en modulair ontwerpen (creëer voorwaarden toekomstige cycli)

Zorg dat bouwelementen eenvoudig zijn om te demonteren, aanpassen, of verplaatsen.

Voorbeelden

Tijdelijk gebruik van ruimte door placemaking

Secundaire materialen

Biobased materialen

Compacte verharding

Lage temperatuur asfalt

Afvalvrije bouwplaats

Kiezen voor levensduurverlenging

Bruggenbank

Demontabel en flexibel ontwerp

Ruimte voor afvalinzameling

Circulariteit | Voorbeelden

Materialenhub & Bruggenbank

Het hergebruiken van bestaande materialen, zoals klinkers, straatmeubilair, straatstenen, en andere materialen kan een MKI besparing van ongeveer 80% opleveren. Vooral de betonstraatstenen komen naar verwachting veel vrij in de komende jaren. Bruggen die bij de [Nationale Bruggenbank](#) worden aangeboden worden hergebruikt in plaats van grotendeels gerecycled.

Materialenuitstoot verminderen

De betonindustrie veroorzaakt [8% van de totale CO2](#) uitstoot wereldwijd. Het gebruik van biobased of gerecycled beton kan dit aantal omlaag brengen, maar het verminderen van het totale betongebruik is ook een belangrijke maatregel.

Brug uit de Nationale Bruggenbank, [Nationale Milieudatabase](#)

Circulaire Materialenhub, Gemeente Haarlemmermeer

Voorbeeld groenbestrating

Groenbestrating en halfverharding

Door alternatieve straatontwerpen en efficiëntere klinkerpatronen kunnen we tot wel 30% minder bestratingsmateriaal gebruiken, zonder in te leveren op functionaliteit of toegankelijkheid. Zie [onderzoek](#).

Secundaire en Biobased Materialen

Hergebruiken van betonnen onderdelen zoals duikers is een mooie oplossing. DuSpot, Opalis, en Marktplaats zijn allemaal toegankelijk plekken om tweedehands bouwmaterialen te kopen.

Bio-based materialen hebben ook minder impact op het milieu. Bijvoorbeeld, betontegels gemaakt met hergebruikt beton en miscanthus (olifantsgras) besparen [tot 31% CO2 per m3 beton](#). Als bonus zijn ze vaak ook esthetisch aantrekkelijk.

Aanbevelingen

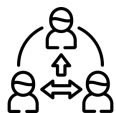
- Gebruik bestaande (materialen) als uitgangspunt.
- Als tóch gaat bouwen: dan met secundaire of biobased materialen en ontwerp compact.
- Benut tijdelijke invullingen waar mogelijk.
- Repareer voor levensduurverlenging, oogst pas daarna; slopen is de laatste stap.

Mobiliteit | Overzicht

In Nederland speelt zachte mobiliteit – zoals wandelen, fietsen en het gebruik van lichte elektrische voertuigen (LEVs) – een steeds belangrijkere rol in het streven naar circulaire en duurzame mobiliteit. De overheid stimuleert actief de transitie naar deze vormen van vervoer vanwege hun lage milieu-impact, ruimte-efficiëntie en bijdrage aan gezonde leefomgevingen.

Ontwerpprincipes

Gebruik boven bezit

Het delen van vervoersmiddelen via concepten zoals deelauto's, deelfietsen en mobiliteit-abonnementen.

Modulariteit en aanpasbaarheid

Voertuigen en infrastructuur worden ontworpen met het oog op flexibiliteit en vervangbaarheid van onderdelen

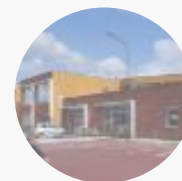

Hergebruik en materiaalcirculariteit

Materialen worden gekozen op basis van recyclebaarheid, herbruikbaarheid en milieuvriendelijkheid.

Voorbeelden

No regrets

Flexible en transformeerbare parkeerplekken

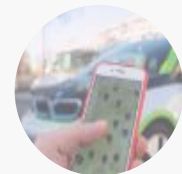

Parkeerplekken minimaliseren

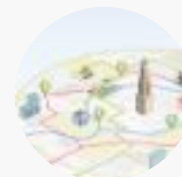

EV laadplein (met PV-dak)

Nice to have

Car sharing programma's

Mobiliteitshubs met aansluiting op OV

Fijnmazig netwerk van fiets- en wandelroutes

Mobiliteit | Voorbeelden

Mobiliteitshubs

Een mobiliteitshub is een knooppunt waar verschillende vervoersvormen samenkomen – zoals openbaar vervoer, deelmobiliteit, fietsen, lopen en de auto – met als doel de verkeersdruk in woonwijken te verminderen. Door parkeervoorzieningen te bundelen, ontstaat er meer ruimte voor voetgangers en een aantrekkelijkere openbare ruimte.

Transformeerbaar Parkeerplekken

Transformeerbare parkeerplekken: Bij gebiedsontwikkeling “[De Nieuwe Stad](#)” in Amersfoort is het elektrische parkeerplein eenvoudig om te vormen tot een evenementenlocatie, waarbij laadpalen dienen als stroompunt voor bijvoorbeeld foodtrucks en muziek.

Parkeerplekken bij de Nieuwe Stad (boven) en tijdens een evenement (hieronder).

Koppelkans

Met zonnepanelen in combinatie met een laadpaal kun je namelijk je auto opladen met je eigen opgewekte zonnestroom.

Naar een succesvolle gedeelde mobiliteitstransitie – Posad Maxwan

Fietsstraat Korreweg, Gemeente Groningen

Aanbevelingen

- Richt parkeerplekken flexibel en tijdelijk in.
- Stimuleer deelmobiliteit met car sharing-oplossingen.
- Maak ruimte voor aantrekkelijke wandel- en fietsroutes.
- Maak ruimte voor groen en ontmoeting.

Duurzame mobiliteit

Klimaatadaptatie | Overzicht

Klimaatadaptiviteit speelt een steeds grotere rol binnen gebiedsontwikkeling in Nederland, gezien de toenemende risico's op hitte, droogte, wateroverlast en overstromingen. Ontwikkelaars en overheden integreren klimaatadaptieve maatregelen zoals groene daken, wadi's, waterbuffers en schaduwrijke openbare ruimtes steeds vaker in ontwerp en inrichting. Door adaptatie vroegtijdig mee te nemen in het ontwerp ontstaan robuuste gebieden die beter bestand zijn tegen klimaatverandering en aantrekkelijker zijn voor gebruikers.

Ontwerpprincipes

Water vasthouden, vertragen, en gebruiken

Gebieden worden zo ingericht dat regenwater lokaal wordt opgevangen, vertraagd afgevoerd en waar mogelijk hergebruikt.

Groen als klimaatbuffer

Groen werkt als buffer tegen hittestress en wateroverlast.

Adaptieve en flexibele inrichting

Ontwikkelaars moeten inspelen op onzekerheden in klimaatverandering door gebruik te maken van aanpasbare infrastructuur.

Gebiedsgericht en systeemdenken

Klimaatadaptatie vereist een integrale benadering waarbij ruimtelijke inrichting, ecologie, mobiliteit, energie en waterbeheer met elkaar zijn verbonden.

Voorbeelden

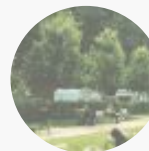
No regrets

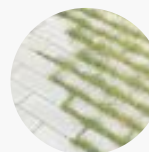
Koele plekken - oa door bomen -

Klimaatbestendig vegetatie

Openbaar groen tegen hittestress

Doorlaatbare bestrating

Waterberging en natuurlijke afwatering - oa door wadi's

Nice to have

Ondergrondse waterberging

Klimaatadaptatie | Voorbeelden

Waterberging en natuurlijke afwatering

Met de opwarming van de aarde neemt de frequentie van extreme regenval toe. Bij een onverharde bodem kan het water in de bodem sijpelen en vanuit daar de weg naar bronnen, beken en rivieren vinden, wat beschermt tegen wateroverlast. Vegetatie zorgt voor een geleidelijke opname van het water in de bodem en beschermt deze tegen uitdroging en erosie.

Een wadi bergt regenwater en zuivert het, waarna het water infiltreert in de ondergrond. Zo helpt de wadi tegen wateroverlast en droogte. Wadi's kunnen ontwikkeld worden met natuurlijke grassoorten en klimplanten om biodiversiteit te stimuleren.

Tip

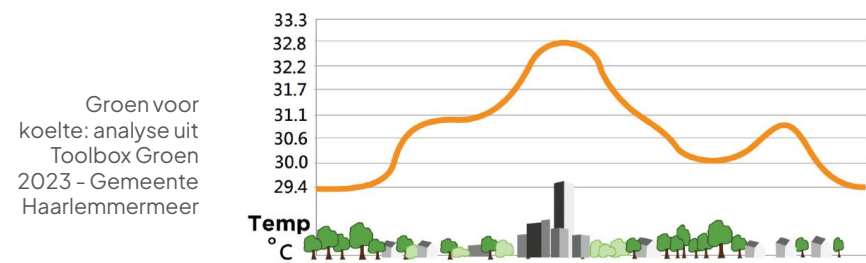
Bomen moeten niet boven een voetpad geplant worden, maar aan de andere kant van het wateroppervlakte om zijn effect tegen hittestress te maximaliseren.

Bedrivenerrein Zoho, Rotterdam

Openbaar groen tegen hittestress

Ontwerpen van stadsdelen die schaduw en luchtcirculatie bevorderen, wat helpt bij het verlagen van hitte-eilanden en het verbeteren van het comfort in stedelijke gebieden.

Aanbevelingen

- Kies voor groen boven grijs en vervang zoveel mogelijk tegels.
- Plant bomen op strategische plekken voor schaduw en verkoeling.
- Creëer ruimte voor waterberging met wadi's en een zachte ondergrond.
- Beperk verharding om regenwater beter te laten infiltreren.

Waterpark - Definitief Inrichtingsplan BPAO fase 2

Uitleg Wadi's van Nederland Adaptief

Natuurinclusiviteit | Overzicht

Natuurinclusiviteit in gebiedsontwikkeling in Nederland betekent het structureel verweven van natuur en biodiversiteit in de gebouwde omgeving. Ontwikkelaars passen maatregelen toe zoals groene daken, gevelbeplanting, nestgelegenheden en biodiverse groenstructuren die bijdragen aan zowel ecologische als sociale waarde. Door natuur vanaf de ontwerpfase mee te nemen, ontstaan leefomgevingen die klimaatadaptief, gezond en toekomstbestendig zijn.

Ontwerpprincipes

Werk met inheemse biodiversiteit

Kies voor streekeigen planten en bomen die passen bij de lokale bodem- en klimaatomstandigheden en waardevol zijn voor inheemse insecten en dieren.

Verweef groen en ecologie in alle schaalniveaus

Integreer natuur op gebouw-, straat- en wijkniveau met maatregelen zoals groene daken, gevelgroen, en ecologische verbindingszones.

Creëer ruimte voor natuur om te ontwikkelen

Ontwerp robuuste, dynamische groenzones waarin natuurlijke processen ruimte krijgen.

Combineer functies voor mens en natuur

Ontwikkel multifunctionele buitenruimten waar natuur, recreatie en klimaatadaptatie samenkomen.

Voorbeelden

No regrets

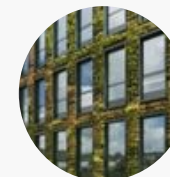
Inheemse plantensoorten

Vermijd lichtvervuiling in openbare ruimte

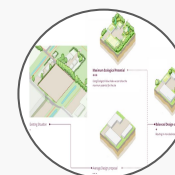

Habitatswensen

Groene daken en gevels

Nice to have

Monitoring en beheer van groen

Pocket Park

Stadslandbouw

Natuurinclusiviteit | Voorbeelden

Inheemse plant- en diersoorten

Inheemse plant- en diersoorten zijn aangepast aan het lokale klimaat en bodem. Ze vormen een essentieel onderdeel van het ecosysteem en bieden voedsel en schuilplekken aan andere inheemse soorten. Door deze soorten te versterken, bevorderen we een stabiele, veerkrachtige en biodiverse leefomgeving.

[Bee Grateful](#) maakt bijenhôtels voor aan lantaarnpalen met nestgelegenheden voor bestuivers, belangrijk voor planten en voedselgewassen.

Bee Grateful insectenhotel installeren bij Gemeente Maassluis

Insectenhotel uit Toolbox Groen.

Zilverreiger, Fauna Haarlemmermeer

Ransuil, Fauna Haarlemmermeer

Tip

Maaibeleid is heel belangrijk voor het beschermen van dieren en insecten. Maai niet op plekken waar vogels, egels, wilde bijen en vlinders, en andere dieren en insecten wonen, vooral tijdens broedseizoen.

Maai mei niet - Stichting Steenbeek

Groene daken en gevels

Groene daken of gevels zijn bedekt met mossen, bloemen, bomen en grassen. Ze beschermen je gebouw tegen hittestress, zorgen voor extra isolatie, nemen CO₂ op en versterken de biodiversiteit.

Groene daken zijn redelijk brandveilig als de beplanting vochtig en levend is. Zorg wel dat groene plekken voldoende verbinding met de grond of andere groene plekken hebben, anders komen insecten er niet aan toe.

Kantoor in Dordrecht met hulpplanten aan de gevel

Aanbevelingen

- Leg zoveel mogelijk groen aan met inheemse plantensoorten.
- Onderhoud groen slim en diervriendelijk, bijvoorbeeld door gefaseerd maaien.
- Ontwerp vanuit de behoeften van lokale dieren en insecten.
- Verbind groene zones om biodiversiteit te versterken.

Gezonde Leefomgeving | Overzicht

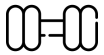
Een gezonde leefomgeving in toekomstbestendige gebiedsontwikkeling bevordert beweging, sociale ontmoeting en toegang tot groen en schone lucht. Klimaatadaptieve maatregelen zorgen voor bescherming tegen hitte, wateroverlast en vervuiling. Door gezondheid vanaf het begin mee te nemen in ontwerp en beleid, ontstaat een leefomgeving waarin mensen veilig, veerkrachtig en prettig kunnen leven.

Ontwerpprincipes

Inclusieve en sociale ruimten

Stimuleer ontmoeting, diversiteit en veiligheid door middel van openbare ruimten en ontmoetingsplekken voor alle leeftijden en culturen.

Stimuleren van actieve mobiliteit

Maak beweging vanzelfsprekend met aantrekkelijke wandelroutes, brede fietspaden, en sportvoorzieningen.

Toegang tot groen en natuur

Inzetten op multifunctioneel en toegankelijk groen: van speelplekken en buurtparken tot voedselbossen en natuurstroken.

Schone lucht en geluidsreductie

Verminder vervuiling, vermijd geluidsoverlast en zorg voor natuurlijke filtratie van water en lucht.

Voorbeelden

No regrets

Gemeenschappelijke ruimtes

Openbaar groen ten behoeve van gezondheid

Actieve reiniging en filtratie van lucht en water (bijv. Fytoremediatie)

Nice to have

Participatief ontwerpproces

Variatie in faciliteiten en voorzieningen voor ontmoeting

Gezonde Leefomgeving | Voorbeelden

Participatief ontwerpproces

Bij een participatief ontwerpproces betrek je de mensen in het veld (gebruikers, bedrijven) op wie het ontwerp van toepassing is. Dit sluit aan bij “genus loci”-ontwerpen, die inspelen op de unieke kwaliteiten en geschiedenis van een gebied om identiteit en verbondenheid te versterken.

Openbaar groen ten behoeve van gezondheid

Creëer een bedrijventerrein met veel groene ruimte dat gastvrij is voor alle gebruikers. Waar paden, routes en inrichting uitnodigen tot beweging. Op deze manier wordt het businesspark een interessante plek, ook buiten werktijd.

Concept inrichting stadspark Apeldoorn

Tip

Met participatieve ontwerpprocessen loop je soms het risico op het NIMBY-effect. Zie dit onderzoek voor tips: [Hoe vermijd je NIMBY?](#)

Gemeenschappelijke ruimtes

Een gemeenschappelijke ruimte is een gedeeld gebied waar bewoners en gebruikers elkaar kunnen ontmoeten, ontspannen of samenwerken. Voorbeelden zijn buurthuizen, gemeenschappelijke tuinen, ontmoetingsruimtes of werkplekken.

Concept duurzame buurthuis in Ecodorp Boekel

Community moestuin in Amsterdam

Moestuin Park 21 uit Toolbox Groen

Aanbevelingen

- Zorg voor functiemenging met groene, gedeelde ruimtes.
- Stimuleer beweging met wandelroutes en sportvoorzieningen.
- Ontwerp plekken die ontmoeting en ontspanning mogelijk maken.

Bronnenlijst & Afkortingen

Duurzame Energie

- [Programmatische aanpak Energietransitie Haarlemmermeer](#) (Gemeente Haarlemmermeer 2019)
- [Routekaart Amsterdam Klimaatneutraal 2050](#) (Gemeente Amsterdam 2020)
- [Ruimtelijke Strategie voor het Energiesysteem](#) (Ministerie van Binnenlandse Zaken 2021)
- [Energiesysteem van de Toekomst](#) (Netbeheer Nederland 2023)
- [Website](#) Schoon en Emissieloos Bouwen

Circulariteit

- [Werkboek integrale ontwerpmethod](#) openbare ruimte (Gemeente Amsterdam 2020)
- [Verkenning](#) van de ruimtelijke voorwaarden voor een circulaire economie (PBL 2023)
- [Handboek](#) Circulaire Gebiedsontwikkeling (Metabolic 2021)
- [Het Nieuwe Normaal](#) (Cirkelstad 2023)
- [Duurzame Gereedschapskist](#)
- [Onderzoek na oorlogse wijken](#) (Posad Maxwan)

Mobiliteit

- [Visie op mobiliteit](#): Op weg naar 2050 (INFO 2020)
- [Toepassen STOMP](#) voor duurzame gebiedsontwikkeling (CROW kp-VV 2021)
- [Een perspectief](#) op MaaS - Gids voor decentrale overheden (MRA Platform Smart Mobility 2022)

Klimaatadaptatie

- [Landelijke maatlat](#) voor een groene, klimaatadaptieve gebouwde omgeving (Het Kennisportaal Klimaatadaptatie 2023)
- [Verticaal Kabels en Leidingen Systeem](#) in Leiden
- [Werkboek integrale ontwerpmethod](#) openbare ruimte (Gemeente Amsterdam 2020)
- [Website](#) Weerproof
- Voorbeelden [website](#) Kennisportaal Klimaatadaptatie

Natuurinclusiviteit

- [Gids](#) Natuurinclusief Ontwikkelen (Aghina, Roeke en Sloots 2023)
- [Handboek](#) natuurinclusief bouwen en ontwerpen (Gemeente Amsterdam 2021)
- [Natuurinclusief bouwen](#) voor gezonde bewoners (KAN bouwen 2023)
- [Handreiking gezonde bodem](#) (Onder het maaiveld 2022)

Gezonde Leefomgeving

- [Welbevinden](#) in de Openbare Ruimte (Gemeente Haarlemmermeer 2022)
- [Werken](#) aan een Gezonde Leefomgeving (VNG 2023)
- [Gids](#) Gezonde Leefomgeving (RIVM)
- [Hoe vermijd je NIMBY?](#) (FINN agency)
- [Onderzoek](#) Gezonde Verstedelijking Zuid-Holland
- [Toolbox](#) Gezonde Verstedelijking Posad Maxwan

Afkortingen

- EV-laadplein: laadplein elektrische voertuigen
- NIMBY: 'Not in my backyard', oftewel 'Niet in mijn achtertuin'
- MKI: Milieukostenindicator
- PV-panelen: fotovoltaïsch panelen (zonnepanelen)
- STOMP-principe: Ordeningsprincipe voor mobiliteit. Stomp staat voor: Stappen, trappen, OV, mobility as a service, privéauto.